

KINNITATUD Tervise Arengu
Instituudi juhatuse 09.10.2005
otsusega; Teadusnõukogu protokoll
nr. 3, 05.10.2005 alusel

Tervise Arengu Instituudi Arengukava 2005-2009

Sisukord

1. Sissejuhatus
2. TAI missioon ja visioon
3. TAI tegevuse peasuunad
4. Iga suuna tegevusvaldkonnad ja peamised eesmärgid aastateks 2005-2009
5. Üldised läbimurdevaldkonnad
6. Edukuse indikaatorid
7. Arengukava täitmine ja finantseerimise põhimõtted

1. Üldosa

Tervise Arengu Instituut (edaspidi – TAI) on Sotsiaalministeeriumi hallatav riigi teadus- ja arendusasutus, mis tegutseb «Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse» (RT I 1997, 30, 471; 2001, 43, 237; 2002, 61, 375; 90, 521; 105, 611), teiste õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingute alusel. TAI on Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi, Eesti Tervisekasvatuse Keskuse ning Rahvatervise ja Sotsiaalkoolituse Keskuse õigusjärglane. TAI loodi 01.05.2003.

Arengukava määratleb ära TAI rolli teadus- ja arendusasutuste hulgas Eesti ning rahvusvahelises mastaabis, esitab peamised suunad ja tegevusvaldkonnad, nende eesmärgid; toob välja peamised läbimurdevaldkonnad eesmärkide saavutamiseks ning edukuse indikaatorid, kirjeldab arengukava täitmise ja finantseerimise põhimõtteid.

TAI arengukava on aluseks TAI eelarve ja investeeringute planeerimisel ja prioriteetsetena arendatavate tegevusvaldkondade valikul. Arengukava on aluseks TAI keskustele ja osakondadele vastaval tasandil eesmärkide püstitamiseks ja arengukavade koostamiseks. TAI arengukava annab peamised lähtekohad TAI töötajatele individuaalsete arengukavade koostamiseks.

TAI arengukava lähtub riigi tervisepoliitikast, olemasolevast seadusandlusest, ühiskondliku kokkuleppe ja Euroopa Liidu Lissaboni tippkohtumise sihtidest, terviseiga seotud strateegia- ja alusdokumentidest ning seisukohtadest, mis käsitlevad Eestit kui Euroopa Liidu liikmesriiki, mis liigub tõendus- ning teadmispõhise ühiskonna poole.

2. TAI missioon ja visioon

Missioon:

Eesti rahvastiku tervise ja elukvaliteedi järjepidev edendamine parimal teadmisel põhineva arendus- ja rakendustegevuse kaudu.

Visioon:

TAI on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, mõjusalt ning tõhusalt tegutsev, töötajaid väärtustav, arendav ja järelkasvu loov, Eestis ja mujal tuntud ning tunnustatud, rahva tervist, seda määravate tegurite olemust ja suunamist uuriv ning koordineeriv kompetentsikeskus.

Visioon laiemas plaanis:

Tervis on ühiskonnas väärtustatud nii üksikisiku, kogukonna kui ka riigi tasandil. Inimesed elavad terviseteadlikult ja ei ohusta end ning teisi ühiskonnaliikmeid. Ühiskonnaliikmed osalevad aktiivselt oma tervise tugevdamisel ning tervisttoetava elukeskkonna arendamisel. Välja on töötatud parimad vertikaalse ja horisontaalse koostöö skeemid.

Kõikides sektorites ning kõikidel tasemetel võetakse otsuste tegemisel arvesse selle mõju tervisele.

Kõikides sekkumisprogrammides ja strateegiatel võetakse arvesse tervise laiemaid mõjureid.

3. TAI tegevuste peasuunad

TAI tegutseb viiel peamisel suunal.

Esimene peasuund on tervise- ja tervishoiuvaldkonna indikaatorite regulaarne registreerimine

TAI on Sotsiaalministeeriumi poolt volitatud pidama Riiklike terviseregistreid ja andmekogusid ning regulaarselt koguma andmeid tervise ja tervishoiuvaldkonna kohta. Praegu tegutsevad TAIs Riiklik Meditsiiniline Sünniregister, Raseduskatke Andmekogu ja Narkoraviregister. TAI rahastab Riikliku Tuberkuloosiregistrit ning Vähiregistrit. Aastaks 2006 on plaanis luua narkomaaniaravi andmekogu. 2008 on plaanis TAIsse tuua Riiklik Surmaregister, luua Vigastusteregister, AIDSi raviregister. hakata rahastama müokardiinfarktiregistrit. Aastaks 2008 on kõik registrid plaanis koondada TAI Registrikeskuse. Registrikeskuse eesmärgiks on tagada oluliste, tervisega tihedalt seotud elusündmuste (sünd, surm), haiguste (müokardiinfarkt, vähk, tuberkuloos) ja nende ravi (narkomaania, AIDS) võimalikult kõike registreerimise abil tõene sisend poliitiliste otsuste tegemiseks ning eelarveliste ressursside planeerimiseks.

Teine peasuund on sekkumistegevuse seire ning nende hindamine

TAI oluline ülesanne on kõikide tervisevaldkonna strateegiate ja programmide jaoks sekkumistegevuse seireplaanide ja tegevuskavade väljatöötamine, tegevuste efektiivsuse hindamiseks vajalike indikaatorite kogumine nii protsessi, lähimõju kui ka käitumise ning haigestumise, suremuse ja elukvaliteedi tasandil. Kiire tagasiside tegevuste efektiivsusest on oluline sekkumistegevuste ja ressursside edasisel planeerimisel.

Sekkumistegevuste ellurakendamise, selle jälgimise ja rahaliste vahendite sihipärase kasutamise kontrolliga tegelevad TAIs Arenduskeskuse analüütikud.

Märkimisväärset edu on saavutatud HIV/AIDSi ennetamise valdkonna tegevuste seire ning efektiivsuse hindamisel valdkonnas. Saadud kogemust on hakatud rakendama teiste riiklike strateegiate puhul. Aastaks 2008 peavad kõik riiklikud terviseprogrammid ja strateegiad omama seire ja hindamisplaane ning tegevuskavasid. Kui seni on tegevuste monitooring toimunud vaid Sotsiaalministeeriumi haldusalas teostatud tegevuste osas, siis seoses erinevaid ministeeriume ühendavatele strateegiatele üleminekuga, saab edaspidi üha olulisemaks horisontaalne ja vertikaalne koostöö tegevuste seire ja hindamise valdkonnas.

TAI seab eesmärgiks kujuneda Eestis juhtivaks kompetentsikeskuseks sekkumistegevuse ja poliitiliste otsuste mõju monitooringu ja hindamise valdkonnas.

Kolmas peasuund on metodoloogiliselt kõrgprofessionaalne ja rahvusvaheliselt tunnustatud teadustöö käitumis- ja terviseteaduste valdkonnas

Tervisevaldkonna andmete ning sekkumistegevuse kohta käiva informatsiooni kogumise ning esmase analüüsi kõrval on TAI üheks kõige olulisemaks peasuunaks rahvusvaheliselt tunnustatud teadustöö.

TAI tagab Euroopa Liidule raporteerimiseks vajalike terviseindikaatorite regulaarse ja kvaliteetse registreerimise, tervise determinantide ning nende levimuse ja kujunemismehhanismide uurimise nii rahvastiku, indiviidi kui molekulaarsel tasandil ja sekkumistegevuse monitooringuga kogutud andmete süvaanalüüsi.

TAI Teaduskeskuse osakondade pikaajaline teadustöökogemus on saanud alguse ajast, mil tegutses Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituut, kelle õigusjärglane TAI on. TAI on rahvusvaheliselt silmapaistvaid teadustöötajaid, kes kuuluvad Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskusse. Seoses TAI loomisega on riiklikult vajalikud teadustöösuunad konkretiseerunud. See omakorda seab nõudmise teadlaskaadri täiendamiseks. Lisaks on oluliselt vaja suurendada noorte teadustöötajate arvu TAI-s.

TAI edukuse üheks võtmetingimuseks on tihe koostöö TAI Registrikeskuse ning sekkumistegevuse monitooringu teostajatega.

Kõrgekvaliteetse teadlaskaadri jätkusuutlikkuse tagamiseks osaleb TAI teadlaskond aktiivselt kraadiõppe juhendamisel, tehes tihedat koostööd Tartu ja Tallinna kõrgkoolidega.

TAI teadustegevuse eesmärgiks on kõrge professionaalse taseme saavutamine. Selleks on vaja tagada kõrgetasemelise teadusproduktiooni jätkuv paranemine läbi avaldatud tööde kvaliteedi ja kvantiteedi suurenemise. Väga oluline on rahvusvahelistesse

teaduskoostöövõrkudesse kuulumine, kus TAI teadlastel on selge roll ja panus. Täisajaga töötavatel teaduritel peab olema doktorikraad.

TAI toetab teadustöötajate osalemist põhi- ja kaadiõppe tudengite õpetamisel.

Jätkusuutlikkuse tagamiseks peab iga teadusallüksus TAIs osalema kraadiõppurite juhendamisel

Neljas peasuund on efektiivselt toimiva, süstemaatilise ja tõenduspõhise sekkumistegevuse tagamine ja innovaatiliste teenuste arendamine

TAI osaleb riiklikul tervise poliitikal põhinevate strateegiate väljatöötamises ning koordineerib nende ellurakendamist. Arendus- ja rakendusvaldkonna põhieesmärgiks on saavutada mõõdetav positiivne muutus Eesti rahva elu kvaliteedis, tervises ja tervist määravates tegurites.

Põhieesmärgi täitmise eelduseks on üldesmärkide jagamine alaeesmärkideks vastavalt põhjuslikkusele; indikaatorite ja mõõdetavate kriteeriumide määratlemine; parimal teadmisel ja tõenduspõhisusel põhinevate tegevuste ja teenuste initsieerimine, koordineerimine ning kättesaadavuse tagamine kõige haavatavamatele gruppidele. TAI teadustegevuse ja teadusliku kompetentsi alusel kavandatakse ja osutatakse innovaatilisi teenuseid individuaalsest eluviisiriskide analüüsist tervistugevdavate toodete reaalse efektiivsuse hindamiseni.

Parima tulemuse saavutamiseks on vaja tähelepanu suunata tervise laiematele determinantidele, kaasata tegevuste planeerimisse, läbiviimisse ja hindamisse sihtgruppi liikmeid, kohaliku tasandi otsustajaid, sõltumatuid hindajaid ja eksperte nii kodu- kui välismaalt.

Erioluline on kohaliku tasandi võimestamine ise oma probleeme arutama ja lahendama. Sama oluliseks on tervise valdkonnas tegutseva kolmanda sektori arengu toetamine ja uute mittetulundusühingute tekkimise soodustamine. Oluliselt hoogsamalt peab käivituma koostöö erasektoriga.

Tervise determinantide efektiivne mõjutamine on võimalik vaid intersektoraalsuse printsiipe silmas pidades. Seetõttu tuleb erilist tähelepanu pöörata erinevate ministere vahelise koostöö initsieerimisele tervisevaldkonna strateegiate rakendamisel. Teised ministriid peaksid ise välja pakkuma need oma tegevustest, millel on tervisele oluline mõju ja mis haakuvad riikliku tervise poliitika ja kõige olulisemaid terviseprobleeme mõjutavate tegevustega.

Viies suund on tervise- ning sotsiaalvaldkonnas töötavatele professionaalidele süstemaatilise täiendkoolituse tagamine ja teadusliku järelkasvu ning tippharitlaskonna ettevalmistamises osalemine

Tervise laiemate determinantide rolli ja intersektoraalse tegutsemise vajalikkuse mõistmine on järsult suurendanud vajadust tervise edendamise põhiteadmiste ja oskuste järele erineva tausta ja valdkonnaga professionaalide hulgas. Tervise edendamine ja sekkumistegevuse teostamine on Eestis suhteliselt noored valdkonnad. Enamus valdkonna professionaale on õppinud kas omal käel või väljaspool Eestit.

TAI omab pikaajalist kogemust elupõhise täiendõppe teostamisel. Üha rohkem osalevad TAI töötajad diplomieelse ja järgse õppetöö läbiviimise koostöös Tartu ja Tallinna Ülikoolidega. TAI on partneriks EKTTK doktorikoolis võimaldades rakendada nii oma

teadus- kui ka praktilise rakendustegevusepotentsiaali. Lisaks kodumaisele koolitusele osaleb TAI rahvusvahelise rahvatervisekooli algatamises ning õppetöö praktilises läbiviimises.

Koolitustegevuse eesmärkideks on luua tervisevaldkonna täiendkoolituse süsteem, produtseerida terviseteadabmaterjale, koguda, süstematiseerida neid, tõlkida eesti keelde ja muuta kättesaadavaks. TAI soosib kraadiomandamist oma töötajate poolt. Kõik TAI teadus-, arendus- ja koolitusosakondade ning allüksuste juhid peavad aastaks 2008 omama vähemalt magistrikraadi.

TAI pakub võimalust välistudengitele, kraadiõppuritele ning järel doktorantidele teadustööks ja/või praktilise tööks.

TAI partneriteks koolitustegevuses on teised Eesti ja välismaised koolitus- ja teabeasutused ning teabe vajajad paikkondades.

Kuues peasuund on organisatsioonilise suutlikkuse arendamine

Organisatoorse võimekuse valdkonna eesmärke täidetakse TAI juhtkonna ja administratsiooni poolt koostöös keskuste juhtidega.

Missiooni täitmiseks ja visiooni saavutamiseks tugevdab TAI strateegilist juhtimist, sise- ja väliskommunikatsiooni, arendab sidet ühiskonna ning Eesti ja teiste maade teadus- ja arendusasutustega.

Oma põhifunktsioonide teostamiseks kaasajastab ning arendab TAI olemasolevat infrastruktuuri, infotehnoloogiat, raamatupidamist, juriidilist tuge, tugistruktuuride funktsioneerimist. Erilist tähelepanu pööratakse tööd korraldavate eeskirjade ning põhimõtete koostamisele ja rakendamisele, TAI huvide ja ressursside juriidilise kaitsmise tagamisele.

TAI'le eraldatud vahendite kasutamise seaduslikkuse, sihipärasuse ja efektiivse kasutamise tagamiseks, ning sisekontrollisüsteemide toimimise kontrollimiseks, sellekohaste ettepanekute ja soovitude saamiseks, luakse TAI siseaudiitori ametikoht otsealluvusega direktorile.

Arhiiviseaduses toodud nõuete täitmiseks luuakse arhivaari ametikoht TAI dokumentide säilitamiseks ja kogutud materjalide kohta registreeritud jm infokandjate koostamine ning kasutajatele kättesaadavaks tegemine.

TAI personali tulemuslikku tegevust toetava ja töötajate rahulolule orienteeritud personalitöö korraldamiseks luuakse TAI personalijuhi ametikoht.

TAI pöörab tähelepanu töötajate tunnustamisele, määratledes tööiseloomele ja eripärale vastavad edukuse indikaatorid ja kriteeriumid. TAI pöörab tähelepanu stabiilse, avatud ja toetava töökeskkonna arendamisele, kus iga töötaja tunnetab oma rolli ja panust TAI eesmärkide saavutamisel.

4. Iga suuna tegevusvaldkonnad ja peamised eesmärgid 2005-2009

Esimene peasuund on tervise- ja tervishoiuvaldkonna indikaatorite regulaarne registreerimine

Selle suuna põhitegevus on registrikeskuse rakendamine, registreeritavate andmete rutiinne kogumine, esmane andmete analüüs, risttabelite ja raportite koostamine.

Eesmärk 1:

Aastaks 2008 on TAIsse toodud või loodud järgmised registrid või andmekogud:

- (1) Surmaregister
- (2) Sünniregister
- (3) Raseduskatke andmekogu
- (4) Vähiregister
- (5) Tuberkuloosiregister
- (6) Vigastusteregister
- (7) Narkomaaniraviregister
- (8) AIDSi raviregister

Eesmärk 2:

Aastaks 2009 saavad kõik registrid andmeid digitaalsel kujul

Eesmärk 3:

Aastaks 2008 annavad kõik registrid ühtses vormis välja aastaraamatut.

Eesmärk 4:

Aastaks 2008 on loodud Tervisestatistikakeskus, mille eesmärk on aruannetega regulaarselt edastatavate andmete kogumine, esmane analüüs, raporti publitseerimine.

Teine peasuund on sekkumistegevuse monitooring ning tegevuste efektiivsuse hindamine

Eesmärgiks on läbi sekkumistegevuste monitooringusüsteemi rakendamise tegevuste efektiivsuse suurendamine ning ressursside optimaalsem kasutamine.

Eesmärk 1:

Aastast 2006 alustab TAIs tööd HIV/AIDSi riikliku strateegia hindamise ja monitooringuüksus, mis tagab kõikide strateegia rakendamises osalevate ministeeriumide tegevuse monitooringu ja hindamise korraldamise.

Eesmärk 2:

Aastaks 2008 on monitooringu- ja hindamise süsteem rakendunud ka teiste riiklike strateegiate puhul.

Eesmärk 3:

Aastaks 2008 on TAIsse moodustatud monitooringu ja hindamise keskus, mis on kujunenud Eesti juhtivaks kompetentsikeskuseks oma valdkonnas.

Kolmas peasuund on metodoloogiliselt kõrgprofessionaalne ja rahvusvaheliselt tunnustatud teadustöö käitumis- ja terviseteaduste valdkonnas

See suund jaguneb kolmeks tegevusvaldkonnaks:

1. Analüütiline epidemioloogia (molekulaarse ja geneetilise epidemioloogia suund)
2. Kirjeldav epidemioloogia (registripõhiste epidemioloogiliste uuringute suund)

3. Terviseindikaatorite ja sekkumiste mõjumehhanismide selgitamine, sotsiaal-majandusliku ja –kultuurilise ebavõrdsuse mõjumehhanismide uurimine.

1. Analüütilise epidemioloogia tegevusvaldkonnas keskendustakse tervise geneetiliste determinantide ja keskkonna koosmõju selgitamisele riskikäitumisele ja tervises seisundi kujunemisele; hinnatakse geneetiliste ja molekulaarsete determinantide osakaalu krooniliste haiguste ja nende riskitegurite kujunemisel. Rõhku pannakse viroloogia valdkonna arendamisele, mis omab erilist tähtsust seoses uute ohtlike nakkuste levikuga kogu maailmas.

Selle tegevussuuna edukaks arendamiseks püstitatakse järgmised eesmärgid:

Eesmärk 1:

Luaa geneetiliste polümorfismide määramiseks vajalik laboratoorne baas ning kaasajastada laboriruumid.

Eesmärk 2:

Jätkata varase rinnavähi markerite uuringuid koostöös rahvusvaheliste partneritega.

Eesmärk 3:

Intensiivistada koostööd uute ohtlike nakkushaiguste uurimisel.

Eesmärk 4:

Jätkata Euroopa Komisjoni programmi EDEN elluviimist.

2. Kirjeldava epidemioloogia tegevusvaldkonna eesmärgiks on hinnata erinevate haiguste riski seoses teadaolevate mõjurite ekspositsiooniga, hinnata haigestumist ja suuremat mõjutavaid tegureid. Tegevusvaldkond saab oma sisendi nii registritega kogutud andmetikest kui ka keskkondlike ja käitumuslikest uuringutest.

Eesmärk 1:

Viia TAI ruumid vastavusse Andmekaitseinspektsiooni nõuetega delikaatsete isikuandmetega töötamise osas.

Eesmärk 2:

Jätkata rahvusvahelist koostööd vähilevimuse, suremus ja elulemuse osas.

Eesmärk 3:

Jälgida krooniliste degeneratiivsete haiguste dünaamikat.

3. Terviseindikaatorite ja sekkumiste mõjumehhanismide selgitamise, sotsiaal-majandusliku ja –kultuurilise ebavõrdsuse mõjumehhanismide uurimise tegevusvaldkonna eesmärgiks on selgitada välja tervise determinantide kujunemist määravate tegurite koostoime ja toimemehhanism, et oleks võimalik mõjutada kõige olulisemaid punkte tervise determinantide kujunemisel.

Selle tegevussuuna edukaks arendamiseks püstitatakse järgmised eesmärgid:

Eesmärk 1:

Jälgida longituuduuringutes esinduslikel valimitel tervistmõjustava käitumise dünaamikat ja analüüsida selle põhjuslike tegureid multidistsiplinaarselt.

Uuringute läbiviimiseks taotletakse ressursse Eesti Teadusfondist, Teadus- ja Haridusministeeriumi Sihtfinantseeritavate teemade fondist ning välisfondidest.

Eesmärk 2:

Integreeruda 6. Raamprogrammi teadusprojekti IDEFICS, mille eesmärk on longituudse sekkumisprogrammi sisaldava uuringuna hinnata kaheksas Euroopa maas ülekaalulisuse, metaboolse sündroomi ning skolioosi kujunemist 4-8-aastastel väikelastel.

Neljas peasuund on efektiivselt toimiva, süstemaatilise ja tõenduspõhise sekkumistegevuse tagamine

Suund jaguneb neljaks tegevusvaldkonnaks:

1. Uute sekkumistegevuste ja meetodite kontseptsioonide väljatöötamine, teenusekirjelduste ja kulumudelite koostamine
2. Teenuste initsieerimine ning rakendamise koordineerimine, superviseerimine ja järelvalve;
3. Teabematerjalide koostamise korraldamine ja levitamine. Infoportaali haldamine. Üldsuse regulaarne teavitamine sekkumistegevustest.
4. Koostöö erinevate sektoritega, horisontaalne ja vertikaalne koostöö, sealhulgas maakonnad, kohalikud omavalitsused, koostöövõrgustike initsieerimine ja haldamine

Viies peasuund on – tervise- ning sotsiaalvaldkonnas töötavatele professionaalidele süstemaatilise täiendkoolituse tagamine ja teadusliku järelkasvu ning tippharitlaskonna ettevalmistamises osalemine

Suund jaguneb neljaks tegevusvaldkonnaks:

1. Rahvatervise valdkonna täiendkoolitus
2. Sotsiaaltöövaldkonna täiendkoolitus
3. Põhi- ja kraadiõppes osalemine, kraadiõppurite juhendamine
4. Poliitikute, otsusetegijate ja meedia koolitamine

Kuues peasuund on organisatsiooniline suutlikkus

See suund jaguneb kolmeks tegevusvaldkonnaks:

1. Sise- ja väliskommunikatsiooni arendamine

Eesmärk 1:

Tagada regulaarselt informatsiooni olemasolu kõikide TAI tegevusvaldkondade osas TAI kodulehel; tuua välja eelteated kõikide TAI poolt üldsusele ja laiematele sihtgruppidele organiseeritavate suuremate ettevõtmiste kohta; informeerida meediat regulaarselt TAI valminud uuringutest ja koolitustest.

Eesmärk 2:

Jätkata sisekommunikatsiooni arendamist, ühtsustunde kujunemise arendamist

2. Tagada TAI tugifunktsioonide laitmatu toimimine

Eesmärk 1:

Aastaks 2006 on täielikult rakendunud TAI uus raamatupidamisprogramm

Eesmärk 2:

Aastaks 2006 on toimunud kõikide oluliste sisekorraeeskirjade üle vaatamine ja uuendamine

3. TAI infrastruktuur

Eesmärk 1:

Aastaks 2008 on toimunud TAI hoone renoveerimine, kaasajastatud on hoone turvasüsteemid.

5. Üldised läbimurdevaldkonnad

1. TAI-SISESE POTENTSIAALI EFEKTIIVNE ÄRAKASUTAMINE, TIHE KOOSTÖÖ JA KOGEMUSTE JAGAMINE

TAI seab eesmärgiks kõikide uuringute läbiviimisel lähtuda kindlaksmääratud standarditest ning teaduskeskuse kompetentsusest. Kõik TAI uuringud peavad enne nende läbiviimist saama uuringukavandile heakskiidu TAI teaduskeskuse juhtkonnalt.

Kõik TAI koolitused peavad olema läbiviidud kindlate koolitusstandardite järgi, omama kirjalikku koolitusprogrammi, mis on heakskiidetud TAI arendus- ja koolitusnõukogu poolt.

TAI keskuste vahelise koostöö süstematiseerimiseks luuakse funktsionaalseid üksusi, tööühmi ja nõukogusid ning korraldatakse regulaarseid arutelusid.

2. ÜLERIIGILISTE TERVISEUURINGUTE SÜSTEMATISEERITUD JA KVALITEETNE LÄBIVIIMINE, ANDMETE INTENSIIVNE PUBLITSEERIMINE EESTIS JA RAHVUSVAHELISELT, TULEMUSTE KÄTTESAADAVAKS MUUTMINE KÕIKIDEL TASEMETEL OTSUSETEGIJATELE

TAI seab eesmärgiks terviseinfo kogumise süstematiseerimisele kaasaaitamise, registrikeskuse loomise, algandmete laialdase kasutatavuse, tulemuste kättesaadavuse nii poliitikute kui ka paikkondade ja sihtgrupi poolt. Süstematiseeritud ja regulaarselt kogutud terviseinfo on aluseks sekkumiste planeerimisel ja läbiviimisel. Publitseerimine rahvusvahelisel arenil võimaldab saavutada TAI tuntust ning tunnustatust arvestatava partnerina teadus-, arendus-, rakendus- ja koolitustegevuses.

3. TÕENDUSPÕHISUS JA SÜSTEEMSUS SEKKUMISTE LÄBIVIIMISEL, MÕODETAVATE EESMÄRKIDE PÜSTITAMINE NING NENDE REGULAARNE HINDAMINE

TAI lähtub sekkumisploani koostamisel parimast rahvusvaheliselt kättesaadavast teadmisesest ja kogemusest, kohalikust olukorrast ja vajadustest, sihtgrupi ja sekkumise teostajate eripäradest ning soovidest.

TAI lähtub intersektoraalsuse ja multistrateegilisuse printsiipidest, vajadusest suurendada sihtgrupi ja paikkondade osalust, võimestada neid, olla võrdsust arvestav, säästev ja jätkusuutlikkust taotlev.

TAI püstitab mõõdetavad eesmärgid nii protsessi, esmase mõju, lähemate ja kaugemate tulemuste tasemel. Eesmärgid on varustatud ajadünaamikas mõõdetavate indikaatorite ja edukat tegevust väljendavate kriteeriumidega. Püstitatud indikaatoreid hinnatakse regulaarselt vastavalt plaanitule, kasutades nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid meetodeid ja erinevaid hindamismetoodikaid.

TAI lähtub sekkumisprogrammide ja tegevuskavade koostamisel süsteemse lähenemisviisi põhimõtetest.

4. INNOVATIIVSETE LAHENDUSVÕIMALUSTE OTSIMINE, TESTIMINE JA JUURUTAMINE

TAI seab eesmärgiks tõendus põhiste meetodikate kõrval otsida ja välja töötada innovatiivseid meetodeid ja lähenemisviise terviseprobleemide efektiivsemaks ennetamiseks ja tervise edendamiseks.

TAI hoiab ennast kursis uusima erialalise kirjandusega.

5. RIIKLIKE STRATEEGILISTE EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS VERTIKAALSE JA HORISONTAALSE KOOSTÖÖ ARENDAMINE, OSALUSE SUURENDAMINE, TEGEVUSE RASKUSKESKME SUUNAMINE MAAKONDADE TASANDILE

TAI seab eesmärgiks aidata igakülselt kaasa riigi ning paikkondade (maakonnad, kohalikud omavalitsused) vajaduste ja eesmärkide saavutamisele.

TAI näeb oma rolli rohujuuretasandi probleemide üldistamisel ning edastamisel riiklike strateegiate koostamisprotsessi.

TAI ülesandeks on võimestada paikkondi oma probleeme kaardistama, analüüsima, tegevuskavasid koostama ning läbi viima lähtudes riiklikest prioriteetidest. TAI rakendab nn *action research* põhimõtteid, kus eesmärk ei ole probleeme kellegi eest ära lahendada, vaid ärgitada sihtgruppi oma muredest rääkima ja ise muudatusi ette võttes probleemidele lahendust otsima; soodustades nii sihtgruppi kui ka nende probleeme lahendada püüdjate koostööd.

TAI ülesandeks on igakülselt soodustada koostööd teaduse ja rakenduse, erinevate sektorite, erinevate valdkondade ja huvigruppide vahel. TAI rõhutab eraldi vajadust aidata kaasa kolmanda sektori arengule tegutsemaks tervise valdkonnas.

Uuringute ning sekkumistega seotud partnerite ja sihtgrupiliikmete koostöö ning kaasatus tegevuste planeerimisse, läbiviimisse ja hindamisse.

6. RAHVUSVAHELISTUMINE

TAI eesmärgiks on saada rahvusvaheliselt nähtavaks ja tunnustatud teadus- ja arendusasutuseks, tõestada oma võrdväärset rolli Euroopa Liidu teiste liikmesmaade rahvatervise valdkonna teadus- ja arendusasutuste seas.

7. PIDEV ENESEARENDAAMINE, TEADUS-, RAKENDUS- NING KOOLITUSKAADRI JÄRJEPIDEVUSE TAGAMINE

TAI väärtustab kõrgelt pidavat enesearendamist ning täiendamist. TAI seab aastaks 2008 eesmärgiks kõikide töötajate kaasatuse kraadiõppesse (va abipersonal ning tugistruktuurid).

TAI osaleb aktiivselt kraadiõppurite juhendamisel ning propageerib kraadiõppe olulisust kõikidel tasemetel töötavate professionaalide hulgas.

TAI teeb tihedat koostööd Tartu ja Tallinna Ülikoolidega tervisehaakuva õppetöö teostamisel nii põhi-, kraadi- kui täiendõppe tasandil.

TAI tagab oma töötajate regulaarse kaasamise täiendkoolitusse ja väärtustab töötajate poolset koolitustegevust.

8. RAHVA TERVISE ARENDAMISEKS VAJALIKE VÕTMETPROFESSIOONIDE ESINDAJATE ELUPÕHISE TÄIENDÕPPE PAKKUMINE

TAI seab eesmärgiks pakkuda kõrgel tasemel, koolitusvajaduse analüüsil põhinevat elupõhist täiendõpet rahvatervise- ja sotsiaalvaldkonna erinevate elualade esindajatele.

9. RIIKLIKKE RESSURSSSE ÖKONOOMNE JA LÄBIPAISTEV KASUTAMINE

TAI peab oma kohuseks kasutada riiklikke ja muid ressursse ökonoomselt, plaanipäraselt ning läbipaistvalt.

10. TÖÖ TULEMUSLIKKUSEST SÕLTUV TUNNUSTAMINE

TAI eesmärkide saavutamiseks on vajalik iga töötaja jaoks konkretiseerida tema vastutusvaldkond ning tulemusliku töö indikaatorid. TAI peab oma kohuseks tulemuslikult töötajaid tunnustada.

6. Edukuse indikaatorid

TAI püüdleb selle poole, et seos tegevuste ja eesmärkide ning TAI missiooni vahel oleks alati nähtav. Tegevused peavad viima püstitatud eesmärkide saavutamiseni. Selle eelduseks on konkreetsete ning mõõdetavate eesmärkide ning täitmist näitavate kriteeriumide püstitamine ning nende regulaarne hindamine ja analüüs.

TEADUSTÖÖ, MONITOORINGU- JA HINDAMISE suunal

1. publitseeritud artiklite arv (aastas esitatakse avaldamiseks vähemalt 2 artiklit iga teadusosakonna kohta)
2. publitseeritu tsiteeritavus (teadusartiklid avaldatakse kvaliteetsetes rahvusvahelistes ajakirjades; edukaks tsiteeritavuseks on 5 tsiteeringut artikli kohta 5 aasta jooksul peale artikli ilmumist)
3. kraadiga teadustöötajate suhtarv (kõik kraadita teadustöötajad peavad olema kaasatud kraadiõppesse)
4. kraadiõppurite juhendamine (iga osakond peaks juhendama vähemalt 2 kraadiõppurit aastas)
5. teaduskraadide kaitsmine (teaduskraadide kaitsmiste arv TAI (kaas)juhendamisel peaks aastas olema vähemal 2)
6. teadusprojektide finantseeritavus (iga osakond peab omama sihtfinantseeritavat teemat, ETF grante ja/või muid sise- ja välismaiseid lepinguid)
7. teadustöötajate töötasu (teadustöötajatele peab olema võimalik maksta töötasu, mis on võrreldav teistes teadusasutuses samal ametikohal töötajate töötasuga).

ARENDUS-, RAKENDUS- ja KOOLITUSSUUNAL

1. Tööde ja aruannete tähtajaline esitatus (tööd ja aruanded on esitatud tähtajaliselt).
2. Mõõdetavate eesmärkide püstitamine kõikidele tegevusvaldkondadele eristades eesmärgid tegevuste protsessi, tegevuste otsese mõju, käitumise ja keskkonna muutumise, haigestumise ja terviseprobleemide esinemissageduse ning elukvaliteedi muutumise osas (kirjalikud tegevuskavad on koostatud mõõdetavate eesmärkidega, kus on välja toodud indikaatorid ja kriteeriumid kõikidel eesmärkidetasemetel).
3. Mõõdetavate eesmärkide saavutamise ja saavutamise hindamine (läbiviidud on tulemuste hindamine ning esitatud on kirjalikud kvartaalsed aruanded).
4. Tegevuste ja tulemuste vastavus sihtgrupi vajadustele ning ootustele (hindamine 1 kord aastas sihtgrupi uuringute abil)
5. Koostööpartnerite rahulolu (hindamine 1 kord aastas küsitlusuuringu abil)
1. Elukestva täiendkoolituse planeerimine ja läbiviimine lähtudes koolitusvajaduse analüüsi tulemustest (kõikide koolituskavade koostamisele on eelnenud koolitusvajaduse analüüs)
2. Koolitusel osalenute üldise rahulolu skoor (skoor peab olema >8 kümne-pallisel skaalal)
3. Nõudlus pakutavate koolituste järele (koolitus on nõutav, kui täituvus moodustab vähemalt 85% planeeritust)
4. Laiema üldsuse ja erialavaldkondade informeeritus koolitusvõimalustest TAIs (informatsioon koolituste kohta on pidevalt kättesaadav interneti leheküljel, informatsiooni on võimalik saada järgmise 6 kuu koolituste kohta)

5. TAIsse kogutud ning süstematiseeritud tervise- ja sotsiaalvaldkonna teabe kättesaadavus (TAI internetilehel on kättesaadav pidevalt uuenev informatsioon TAI raamatukokku kogutud infomaterjalide ning trükiste kohta).

ORGANISATOORSE VÕIMEKUSE suunal

1. Siseauditeerimise raportites antud hinnang ning leitud puuduste hulk ja tõsidus
2. TAI töötajate rahulolu ja kaebused

7. Arengukava täitmine ja finantseerimise põhimõtted

Arengukava teostamise eelduseks on vajaliku stabiilse eelarve omamine.

Selle jaoks on oluline kulude kavandamine eesmärkide saavutamisele suunatud meetmete lõikes kui ka majandusliku sisu järgi.

TAI eelarve moodustub väga erinevatest allkiatest: riiklik eelarve tervise- ja sotsiaalvaldkonna programmide teostamiseks; Haigekassa tervist edendavate projektide fond; Eesti Teadusfond, Haridus- ja Teadusministeeriumi Sihtfinantseeritavate teadusteemade fond; EKTTK toetused; Euroopa Liidu rahvatervise ja teadusprogrammid; muud sise- ja välismaised lepingud sekkumis- ja teadusprojektide teostamiseks.